

„KĄ MUMS ŠIANDIEN REIŠKIA ETNINĖS KULTŪROS UGDYMAS?“

Šiuo metu į mūsų šalį intensyviai veržiasi naujos šventės, kurios susijusios su komercija. Jos yra linksmos, smagios, džiugios, bet ne visos mums priimtinos. Daugelis žmonių daug laiko praleidžia prie televizijos ekranų ir nuolat žiūri tas pačias nuobodžias laidas. Dėl šiuo metu vyraujančios „pop“ kultūros, mūsų senoji etninė kultūra nustumama į šoną, kaip atgyvena. Liūdna, kad auganti karta labai mažai žino apie mūsų senolių papročius, tradicijas. Didelę įtaką turi globalizacija ir su ja atkeliavusi Vakarų kultūra. Vakarų kultūros pramogoms, pasilinksminimams jaunimas skiria didesnę dėmesį ir galvoja, kad tikrosios mūsų prosenelių tradicijos nemadingos ir nereikšmingos. Vyresnio amžiaus žmonėms sunku suprasti, kaip jaunos šeimos lapkričio 1d. renkasi „Helouvyno“ vakarėlį, naktinius klubus, o ne kelionę su šeima aplankyti savo artimųjų kapus, uždegti žvakučių, pagerbti, pabendrauti, kartu prisiminti savo mirusiųjų artimųjų pomėgius. Juk mūsų visų genetinio medžio šaknys yra kaimas, jos gamta, papročiai. Mes su priešmokyklinio amžiaus vaikais kiekvienais metais prieš lapkričio 1d. eidavome į Antakalnio karių kapines ir uždegdavome žvakutes ant apleistų kapų.

Kita šventė – Valentino diena, kurią taip pat intensyviai švenčiame. Tačiau aš galiu pasidžiaugti, kad šiais metais su vaikais ir tėveliais tą dieną vykome į etnokultūros centrą gaminti Užgavėnių kaukių, su kuriomis dalyvavome renginiuose darželyje ir Rotušės aikštėje.

Tėveliams pateikiau klausimą: „Ką šiuolaikiniam žmogui reiškia etninė kultūra?“

Norėčiau pateikti keletą atsakymų:

„Kaip bebūtų liūdna, keičiasi visuomenė, keičiasi vertybės, ir ne viskas į gerą. Net švenčių (Kalėdų, Velykų, Joninių ir kt.) skalė papročių atžvilgiu nusileidusi iki minimumo. Liūdna, bet auganti karta labai mažai žino apie mūsų senolių papročius. Atsiranda kiti poreikiai ir interesai“ (Nepasirašiusi mamytė).

„Man tai reiškia daug (esu etnologė), mano šeimai taip pat svarbu pažinti savo tautos tradicijas, papročius. Daugybė etninių dalykų susiję su pasaulio kultūromis, kai kurios apeigos neteko prasmės, išnyko civilizacijos atvejis. Manau, kad iš tautosakos, liaudies meno galime gauti žinių, išminties ir ramybės. Natūralu, kad etninė kultūra stilizuojasi ir atsiranda naujomis formomis. Dabartinis žmogus giliai širdyje yra vis tiek savo tautos dalis. Papročių, tradicijų laikymasis šeimoje suartina, suvienija, išskleidžia gerumą. Tai yra mūsų pagrindas.“ (Jolita Levickienė, trimečio Benuko mama)

„Nežinau, ar galiu save laikyti „šiuolaikiniu“ žmogumi. Mano darbas susijęs su tarmėmis, jų tyrimu, taigi esu labai arti etninės kultūros apraiškų šiandieniniame gyvenime. Dažnai ekspedicijose tenka grožėtis, kokia vaizdinga, talpi ir sodri kaimo žmogaus kalba. Vienaip padūsais lyriškas aukštaitis, kitaip išdainuos dzūkas, dar kitaip papostringaus taupusis suvalkietis ir lyg kirviu nukirs uždarasis žemaitis. Net ir labai norėdami, mes nepabėgsime nuo savo šaknų. Tai ne tik kalba, savitos sakinio konstrukcijos, tai ir savitas mąstymo būdas, sunkiai nusakomas gimtojo krašto koloritas, unikalus požiūris į pasaulį. Kiekvienas žvelgiame iš savo perspektyvos, tapome pasaulį tokiomis spalvomis, kurias perėmėme iš savo tėvų: jų kalbos, papročių, gimtojo krašto. Taigi etninė kultūra – didžiulė dovana ir kūrybinis potencialas. Tą jau seniai suprato kūrybos žmonės. Mūsų klasikai – Žemaitė, V. Krėvė, J. Baltušis, A. Vienuolis ir kt. – savo kūrybą maitino iš tarmių atsinešta kalbėsena. Ne veltui pasaulyje populiariu kurti tarmines knygas, o kai kuriose šalyse (pvz., Šveicarijoje) nuo išnykimo reikia saugoti ne tarmes, o bendrinę kalbą.

Žinoma, etninė kultūra ne vien tarmės, tai visos tautos per šimtmečius sukurtos kultūros vertybės. Ir manau, kad savo vertę jaučias žmogus neatsisakys (nes taip prarastų ir dalį savęs), o nuolat jas puoselės ir semsis naujų impulsų savo gyvenimui, kūrybai, kultūrai, kalbai.“ (Jolita Urbonavičienė, keturmečio Vytenio mama)

Padariau išvadą, kad gilintis ir domėtis savo prosenelių papročiais, tradicijomis reikia daug laiko, kurio dabartinis žmogus turi vis mažiau. Jam rūpi materialinė gerovė: turėti prabangų automobilį, namą, vilą, sodybą, turėti milijoną. Kol nebuvo televizorių, kompiuterių, telefonų, žmonės skaitė knygas, rašė laiškus, daugiau bendravo vieni su kitais, buvo artimesni kaimynų, giminių ir šeimų santykiai. Dabar jaunimas daugiau renkasi koncertus, naktinius klubus, nei muziejus. Televizija pririšo žmones prie namų, izoliavo nuo kaimynų, ir dabartinis jaunimas geriau pažįsta televizijos žvaigždes. Rytdienos pasaulį įtaką daro mokslas ir technologijos, ir visa tai formuojasi jaunimo kūnuose ir mintyse. Etninės kultūros išlikimas ir puoselėjimas priklauso nuo šeimos kultūros. Taip pat priklauso ir nuo pedagogo, nuo jo noro, gebėjimo tęsti tas tradicijas, papročius.

Aš galiu pasidžiaugti, kad organizuojamuose renginiuose tėveliai aktyviai dalyvauja. Pvz., į trimečių vaikų adventinį lopšinių vakarą buvome pasikvietę etnokultūros vyresniąją specialistę Mariją Liugienę. Tėvai susidomėję klausėsi, domėjosi, klausinėjo ir pageidavo renginukų ir jaunesnio amžiaus vaikams. Mes glaudžiai bendradarbiaujame su etnokultūros centro darbuotojais ir dalyvaujame jų rengiamuose renginiuose, pasikviečiame į savo renginius. Su priešmokyklinio amžiaus vaikais esame surengę įvairių renginių, į kuriuos buvo kviečiami ir tėveliai, kaip dalyviai „su dideliu žinių bagažu“ (mįslėmis, patarlėmis, priežodžiais, tarmėmis, liaudies žaidimais, rateliais, dainomis ir kt.), nacionaliniais patiekalais

pagal regionus. Kad geriau pažintume mūsų prosenelių buitį, vykome į Lietuvos nacionalinį muziejų, Vilniaus etnokultūros centrą ir kt.

Jeigu nesupažindinsime jaunimo su etnokultūros papročiais, tradicijomis, tautosaka, tada jaunas žmones užvaldys Vakarų kultūros papročiai, žiniasklaidos propaguojamos „pop“ kultūros, globalizacijos procesas, kuris stipriau paveiks augančią kartą, versdamas domėtis ne tuo, kuo reikėtų. Dabar, atsivėrus sienoms, jaunimas domisi svetimomis šalimis, jų papročiais, o ne mūsų šimtus metų iš kartos į kartą perduodama kultūra, iš lūpų į lūpas tautosaka, tarmėmis.

Aldona Skamarakienė, auklėtoja metodininkė,
Vilniaus lopšelis-darželis „Atžalėlės“